

MONSIEUR,

Pour ne point laisser passer d'occasion, qui se présente de vous donner quelques preuves d'une sincère amitié, je prens la hardiesse de me mettre aujour d'hui au nombre de ceux, qui viennent rendre justice à votre mérite, & en même tems vous féliciter sur les belles qualitez d'esprit, dont le bon Dieu vous a si abondamment favorisé.

La belle dissertation, que vous allez publier un de ces jours, & dans la quelle vous êtes occupé à montrer l'Opbiolatrie des Payens, est d'une telle solidité, qu'elle témoigne suffisamment, que vous, après avoir jetté un heureux fondement à la sagesse, n'avez pas épargné aucune peine de cultiver, d'user, & d'entretenir les excellens talens, dont la nature & votre industrie vous ont voulu orner.

C'est donc, cher ami, avec un vrai plaisir, que je me joins à cette heure aux applaudissemens du public, & vous souhaite du fond de mon coeur une récompense, qui puisse répondre à vos assidus travaux & à votre diligence infatigable. Ce sont les voeux ardens de celui, qui se fera un mérite d'être,

MONSIEUR,

Votre trèsbunble & très obéissant
serviteur,

GUSTAVE STARCK.

68
I. N. 7. S.
COGITATIONES NONNULLÆ
PHILOSOPHICÆ,

DE
MONARCHIA
DEI
UNIVERSALI,

QUAS,

Suffragante Ampl. Facult. Philos. Reg. Acad.
Aboënsis, specim. loco

PRÆSIDE

D. CAROLO FRID.
MENNANDER,

Hactenus Phil. Naturalis, jam. S. Theol. PROFES-
SORE Reg. & Ord.

Publico honorum examini submittit
ANDREAS A. BACKMAN,
ALANDUS.

Die III. Mart. Anni MDCCLIII.
Loco horisque solitis.

ABO.E, Impressit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB. MERCKELL.

S:æ R:æ M:is
Regniq;ue Sveciæ
SUMMÆ FIDEI VIRO,
REGIS REGNIq;ue SENATORI,
Celsissimo & Illustrissimo Baroni & DOMINO,
**DN. CAROLO
FRIDERICO
SCHEFFER,**
Subsellii superioris Equiti & Commendatori
Splendidissimo,

MÆCENATI MAXIMO, GRATIOSISSIMO.

Ignoscas, ILLUSTRIS-SIME DOMINE, supplex oro,
quod a Celsissimo Tuo NOMINE levissimis his pagel-
lis splendorem fœnerari ausus fuerim, & levissimi a-
deo literario munusculo Celsa TUA adire limina.
Multe sane ante oculos obversate sunt rationes, quæ
hoc institutum meum nimie audaciæ convincere vide-
bantur.

bantur. Dum enim Excellentiam Tuam pia æstimatio-
ne consideravi, eaque, quæ sublimem illam honoris di-
gnitatisque sedem circumstant, maximi momenti negotia;
dum ex adverso humillimam sortem meam hujusque spe-
ciminis Academici tenuitatem perpendi, TE, ILLU-
STRIS-SIME DOMINE, tot tantisque mōlibus curarum,
pro publica salute, maximarum, occupatum opella hac
mea interpellare, temeritatem justam indignationem ex-
citaturam ipse judicavi. Inter spem tamen & metum
dubius hesit animus. Certante autem tali modo fidu-
cia cum metu vicit demum fiducia, & e hinc consilii
pedem illico dimovi, dum cogitavi splendidum illum, quo
floratus es, virinum chorum, quem omnes venerantur
boni, & imprimis gratiam illam nunquam satis ce-
lebrandam, quam omnibus, præsertim vero literarum
cultoribus exhibes. Auxit verò hanc mentis fiduciam
animusque confirmavit & erexit singularis illa gra-
tia, qua Patrem meum carissimum nullo non tempore
amplecti gratiosissime dignatus es. Hac summa animi
reverentia cogitatione volvens in conspectum TUUM,
Celsissime Domine, prodeò, humillimeque obsecro, digue-
ris lineolas has, quas ad pedes Tuos depono, gratio-
sissime respicere, & clientela Tux me habere commen-
datissimum. Meum semper, quousque vixero, erit, sum-
mum hujus universi Rectorem pro incolumitate & sem-
piterno Tuo Illustrissimæque Familiæ flore ardentissimis
precibus defatigare.

EXCELLENTIÆ TUÆ

cultor devotissimus,
ANDREAS A. BACKMAN.

Supremi Dcafferii Magni Ducatus Finlandiæ
Adfessori Nobilissimo atque Consultissimo, DOMINO
CAROLO GUST. TOLSTEDT,
PATRONO & Mæcenati MAGNO.

Tempus illud, quo in domo Tua Nobilium Tuorum
Privignorum informationis curam gessi, breve licet ad-
huc sit, dum tamen beneficiorum mihi exhibitorum numerum
ineo & magnitudinem perpendo, longum maxime apparet.
Tantam enim a Te, Nobilissime Vir, expertus sum benevolen-
tiam, quantam a Patrono unquam expectare potui optimo.
Id inter alia certissimum TUÆ in me benignitatis atque favo-
ris documentum existit, quod de informatione ita instituen-
da, ut per eam gloria supremi Numinis & commodum Reipubli-
cæ promoveretur, consilia non solum mihi dare saluberrima baud
sis dedignatus; sed etiam omni in casu impotentia mea suc-
currere volueris. In propriis quoque meis rei literariae curis
multis consiliis & subsidiis mihi adfuisisti, ut non absq; ratione di-
xero, in Te me habuisse Doctorem perspicacissimum & diligen-
tissimum, ut liberi Tui in me optima quidem voluntatis sed ex-
iguarum virium informatorem. Per beneficia etiam alia varia
Te Patrem quasi indulgentissimum mihi præbuisisti. Hæc igitur
dum mecum reputavi beneficia Tua, quocunq; me verto, confer-
tissimo agmine mihi occurrentia, necessitatem quandam qualis-
cunq; hujus disputationis Tuo Nomini dedicanda mihi impos-
uerunt, & spem mihi faciunt certissimam, Te, Nobilissime
Domine, faventi has pagellas de Monarchia Dei Universalis
rudi licet Minerva elaboratas, Tibiq; in grata & humillime men-
tis meæ testimonium oblatas excepturum esse vultu, quod quoq;
ut facias humillime oro. De cetero calidissimis rovebo precibus,
velit Deus, Monarcha omnium supremus, Te in Nestoreos annos
sospitem & florentem servare!

NOBILISSIMI NOMINIS TUI

cultor humillimus,
AND. A. BACKMAN.

VIRO
Amplissimo atque Celeberrimo,
Dn. HENRICO HASSEL,
Eloquentiæ in universitate, quæ Aboæ floret, PROFES-
SORI Regio & Ordinario, Parentis honore perpe-
tuo prosequendo,
MÆCENATI MAGNO.

Πολύκις, ἄνα πολυμαθέστατε, ἐν ἑμαυτῷ διανοησάμενος, πῶς
ἴσεται τὸ γραφίδιον τῆτο τὸ ἐπιδαρὸν σοὶ ἀναστῆσαι τομῆ-
σω ἀνάθημα, ἐπὶ δὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι ἐκ ἀνπιστάμενη
διακρινόμενος, εἰ μὴ πολυβουλήτου Σε Φιλανθρωπίας ἀναμνη-
θεῖς, ἢ καὶ γὰρ ἐκ μακρῶ πύξου ἔχω ἀκριβεστέρου. Ὅσον
μὲν γὰρ χρόνον ἐν τῇ Ἀβία ἀήγον καθ' ἑκάστη τὴν ἡμέραν
ἐκ ἀκίνας τὸ μὲν ἢ διδάσκω τὸ δὲ ἢ παρέχω σεαυτὸν τῶν
τε τρόπων σωφρονιστῆν καὶ τῶν ἐγχειρημάτων ἐπιτροπον, μάλ-
λον δὲ καὶ συμβαλῶν πῶν ἔ, πὶ ἂν εὐχαιτο νέες πρὸς ἀρετὴν ἀ-
ναδραμαί. Πολὺ δ' ἔργον εἶη, τὸ μέγεθος τῶν εἰς ἐμὲ ἐνεργησῶν
Σε ἐκδιηγεῖσθαι, ἴδὲ γὰρ τὸ βραχὺ τὸ χροῖον ἀρκέσαι ἀν δὲ-
ξείε ἐπὶ τὸ μέτρον τῆς ἐπιστολῆς δέξαιθ'. Τῶτων ἔτως ἐχόν-
των Σε ἴτως πατρὸς θεραπέυω καὶ ἐοικὲ θεραπίωσω, μόνον
ἐκ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περιφέρω. Δυσχερίεσσον τις ἂν ἐμὲ
πίττης τῆς γλώσσης, ἢ πῶς ἡλιον τῆς στήθεος ἀνασφίξει. Τί
δὲ Σε ἄξιον ἀοιτῶ δώσω, ἢ χρυσὸν, ἢ ἀργυρὸν, ἢ χαλκόν,
ἢ ἄλλο πὶ τῶν πύξτων, ἂν δόσω πύξιν εἰώθασον οἱ πλάσσει
τῶν ἀνθρώπων. Δέξει ἐν τῷ ἑκαταφρόνητο τῆτο ἐκ χάρεος
γέρεος, σημεῖον μὲν τῆς ἀμφὶ πῶ ἐλευθέρα γράμματα φρον-
τιδος, πικρῆμεν δὲ τῆς περὶ πριωπότην κεφαλὴν Σε ὑπερ-
χέου μοι ἐυσέβειας. Τὸ λοιπὸν νύκτα καὶ ἡμέραν ἢ πύξαι-
μαί τῷ Ἰψίτω ὑπὲρ τῆς βεβίας Σε ὑγίαιας καὶ ἰουδαίμειας
ἐλοκαρδίας ἐπιπυξάμενος.

AMPLISSIMI NOMINIS TUI

cultor humillimus,
ANDREAS A. BACKMAN

VIRO admodum reverendo atque praeclarissimo,
Dn. MATTHIÆ GRUNERO,
Districtus Alandiae PRÆPOSITO adcuratissimo, nec non
PASTORI in Saltwjk dignissimo, Avunculo & Fautori pro-
pensissimo, omni, qua par est, animi reverentia pro-
sequendo, colendo,

VIRO plurimum reverendo atque praeclarissimo,
Dn. OLAVO THORIN,
PASTORI in Finstrœm & Gietha vigilantissimo, omni
reverentia suspiciendo.

VIRO Spectatissimo,
Dn. ANDRÆ MANSNERO,
Praetori in Haliko Territoriali pervigili, Avuncu-
lo optimo, omni honore prosequendo.

VIRO perquam reverendo atque doctissimo,
Dn. DANIELI LINDQUIST,
Sacellano Ecclesiae Hammarland laudatissimo, Avuncu-
lo dilectissimo, omni amore & honore prosequendo.

*V*estra in me merita & beneficia, Domini & Fau-
fuerunt, ita perpetuo grata mente erunt agnoscenda,
oportunissimam jam adesse occasionem, qua publice animum
te, etiam atque etiam rogo, hasce studiorum meorum pri-
catas atque consecratas volui, & me in soliti Vestri fa-
Monarchae supremi pro Vestra, Fautores optimi,
get. Permanebo ad extremum

NOMINUM

cultor humillimus at-
ANDREAS A.

VIRO admodum reverendo atque praeclarissimo,
Dn. Mag. CAROLO GUST. HALLMAN,
PASTORI & PRÆPOSITO in Sund & Sundkiär meri-
rissimo, Fautori Optimo, quavis reverentia
colendo.

VIRO plurimum reverendo atque praeclarissimo,
Dn. JACOBO SILVANO,
PASTORI in Kumblinge & Brändœ vigilantissimo, A-
vunculo Optimo, quovis honore prosequendo.

VIRO Spectatissimo,
Dn. DANIELI MANSNERO,
Praetori in Alandia Territoriali pervigili, Avuncu-
lo optimo, omni honore prosequendo.

VIRO perquam reverendo atque doctissimo,
Dn. SIMONI SACRELIO,
Sacellano in Kicekar laudatissimo, Avunculo dilectis-
simo, sincero affectu temper colendo.

tores aestumatissimi, uti haud exigua nullo non tempore
Cum autem officiis illa compensare nequeam, magnopere lactor
obstrictissimum licet profiteri. Accipiatu igitur serena fron-
mitias, quas Vobis in gratissimi animi mei tesseram dedi-
voris sensu benigne foveatis. Suspiriis indefessis ad aram
incolamitate & longaevitae mea precatio excubiat a-
usque vitae halitum

VESTRORUM

que observantissimus,
BACKMAN,

VIRO plurimum reverendo atque praeclarissimo,
Dn. ANDREÆ. A. BACKMAN,
Ecclesiarum, quæ Christo in Fœgløe, Kjøekar & Sätunga col-
liguntur, PASTORI meritissimo, PATRI ut optimo indulgen-
tissimoque, ita omni filiali honore usque ad cineres honorando,
prosequendo.

Tandem advenit, Parens Indulgentissime, tempus satis
diu expectatum illud, quo specimen studiorum meorum
leviusculum Tibi filiali reverentia offerre licet. Sextus jam
volvitur annus, ex quo heic versati sumus tres interdum
& quinque fratrum, quod certe sine magnis Tuis impen-
sis fieri non potuit. Et quamvis sub ultimo bello fere omnia
Tua bona in praedam hosti cesserint, ita ut in haud exi-
gna egestate per longum temporis spatium vita Tibi degen-
da fuerit, nihilo tamen minus talem progressum in literis
nostrorum gessisti curam, qualem a Patre quodam opulentis-
simo expetere quisquam posset. Tu enim, Pater Honora-
tissime, nihil nobis deesse passus es, etsi Tibimet Ipse mul-
ta defuerint. Tanta profectò fuere Tua in nos beneficia, ut,
an majora a Parente in filios unquam proficisci potuerint, am-
biguum habeam. Imensum illud esse video, quod a me haec
beneficia Tua requirunt. Sed magnopere doleo, praeter piam
memoriae illorum usurpationem & chartaceum hoc munuscu-
lum me nihil habere, quo gratissimum indicem animum. Nihil
enim meum, multa quidem Tua habeo. Accipias tamen, Pa-
rens optime, supplex oro, eadem, qua in me semper usus es
benignitate, hunc humillimae gratissimaeq; mentis meae obsidem.
Precibus indefessis supremum Numen implorabo, velit Te, Pa-
rens Indulgentissime, in Nestoreos annos sospitem & incolumem
vegetis servare viribus, in Ecclesiae emolumentum Tuorumque
solatium desideratissimum. Ero dum dixerò

PARENTIS INDULGENTISSIMI

Filius obedientissimus,
ANDREAS A. BACKMAN.

§. I.
Fundamentum juris & dominii Dei in
res a se creatas adest in attributis di-
vinis, & primo quidem in bonitate,
unde beneficia omnia in creaturas pro-
fluxerunt. Hinc etiam D. Paulus,
quando Act. XIV. v. 17. Lytenses ad cultum Dei
vivi convertere voluit, ostendit, ipsius in unive-
rsum dominii testimonia luculenta exstare, cum sit aza-
do-
mian, & multifaria omnibus contulerit beneficia. Pri-
mum verò beneficiorum jus Dei in creaturas infe-
rentium est omnium rerum creatio, quæ universa-
lissimum constituit principium generalissimi in res
universas juris & dominii, cum per hanc a Deo o-
mnia dependeant. Cerebri enim loculos vel leviter
excutiens homo, mox existentiam suam, seque mul-
tis perfectionibus, ordini suo congruentibus, orna-
tum animadvertit. Quæ omnia cum ipse sibi dare
non potuerit, neque ad parentes aut atavos, aut
ullam rem finitam aliam, heic liceat provocare,

A

ab

ab alio infinito, quem Deum & opificem suum compellat, se conditum esse perspicit. Enascitur inde Dei veneratio, cum omnia, quæ possidet, quibusque reliquis animantibus redditur præstantior, & quibus utitur fruiturque, ex mera summi plasmatoris gratia & bonitate emanasse videat. Neque fieri potest, ut solvatur creatura jure, quo conditori suo tenetur obstricta. Nam etiam ea, quæ vel industria tua vel naturali quadam facultate aliquis adquisivit, propria ipsius merito dicuntur, multo itaque magis creatura sui creatoris erit. Nihil itaque invenitur, quod non a Deo dependeret, nihil, quod sui juris esset, cum nihil sit absque creationis beneficio. Hanc vero creationem videmus consequi paternam omnium conservationem, quæ iridem maximam arguit Numinis bonitatem. Sunt etiam beneficia, unde specialius jus Divinum, in solos nimirum homines, derivatur, quorum amplissimum est redemptio, nunquam nisi humillima cum devotione nominanda. Specialissimum denique, quo Deus in fideles gaudet, jus, ex beneficio regenerationis & adoptionis deducitur. Sed cum hæc nonnisi prævia verbi divini face cognoscantur, illius, in quo jam versamur, non sunt fori. Consummatissima Divina sapientia nobis erit porro consideranda, quæ omnia & singula ita condidit, condita exornavit, exornata conservat, conservata dirigit, ut non modo res unaquæque in suo genere sit perfecta, sed etiam singulorum genera, tum seorsim ad ideam cujuslibet, tum ad

ad harmoniam omnium, sint efformata. Cum itaque & toti universo & speciatim singulis ejus partibus consuluerit & providerit Deus, maxima inde ejus elucet sapientia. Certe omnis, quæ in regno civili rite administrando sapientia requiritur, in Deo, utpote ipsa sapientia, omnisque humanæ fonte & origine, infinita adest. Unde profluxit decorus & concinnus ordo, quo omnia sunt creata, leges sapientissime latæ, & attributis Divinis & humanæ nostræ naturæ quam maxime congruæ, justaque secundum leges has judicia. Porro cum Deo nihil vel æquale vel majus sit, nulla concipi potentia potest, summæ & supremæ huic comparanda, cum omnis alia sit limitata, hæc sola illimitata & infinita. Hac potentia valuit omnia secundum ideas suas e nihilo plane efformare. Neutiquam tamen ea ratione potentiam ingredi juris divini constitutionem volumus, qua voluit *Hobbesius*, omne nimirum jus regnandi & puniendi a sola potentia irresistibili Deo & cuivis pariter imperanti competere, omnemque ex adverso obligationem ab imbecillitate subjecti profluere (*). Sola namque potentia non concedit jus. Aderit enim in imperaturo justa imperandi potestas, conscientias subjectorum

A2

(*) Sunt, præter hanc *Hobbesianam*, variæ aliæ, de principio juris divini in creaturas, sententiæ. Ita naturam Dei pro juris hujus principio agnoscendam vult *Tvissius*. *Amyraldus*, & cum eo alii, inægrè divinam substi-

ctorum valide obligans etiam citra potentiae ostentationem, & necessitas ex reverentia iustarum causarum orta, secundum legem imperantis vitam suam componendi. Dum autem, praeter praerogativam & excellentiam naturae, sapientia, bonitas & potentia junguntur, & experimento vero in subjectis probantur, tum adest necessitas, illi, unde dependent, obsequium deferendi. Deus itaque supremus rex & moderator omnium est, optimus & sapientissimus, qui statim, creato homine, jus hoc conservatione sibi adferere incepit. In ipso etiam creationis actu, ne exlex esset, aut obligationis suae incius, legem conscientiae ipsius impressit, validissime eum obligantem & ad obsequium impellentem. Cumque is, qui imperat domino, etiam rebus domini imperet, praesertim dum illas ab ipso imperante per bonitatem & munificentiam ipsius accepit, facile vel hinc apparet, reliquas res creatas omnes in divino esse dominio. Nemo itaque sanae mentis haec ipsa vel leviter pensitans, futurus erit, qui se & sua omnia in Dei esse jure, aere, imperio, patrimonio, peculio, & quicquid esse potest modorum domini, non liquido animadvertet. De imperio hoc divino in creata universali agunt praesentes haec pagellae, quas sub

tuunt. Cumberlandius legem juris hujus fundamentum venditat, cui, creaturarum intelligentium respectu, delictum insuper & pactum coordinat Arminius, &c. Sed haec omnia excutere nostri non est instituti.

sub seria Divinae, quae dirigeret, gratiae imploratione consignavi. Ut vero eas aequi bonique consulas, B. L., perofficose contendo. Dum autem humi repentes ingenii vires cum tam augusto argumento confero, formido animum occupat, ne scrutator majestatis a gloria opprimar. Faxit itaque ipse Deus T. O. M. ut leves haec cogitationes in summi hujus Monarchae gloriam tendant!

§. II.

Vocum in titulo opellae nostrae obvenientium notiones supponimus omnibus cognitae, per monarchiam nimirum intelligi illam regiminis formam, dum majestas penes unum sita est, a quo solo cura & imperium omnium civium pendet, eamque esse appellandam absolute universalem, dum huic uni in rem omnem, personam & actionem competit illimitata potestas. Quale perfectum, plenum & singulare dominium ad Deum solum, tanquam creatorem, conservatorem & gubernatorem rerum omnium, pertinet. Frustra enim hanc objecti juris divini latitudinem intra novos cogere limites tentavit *Hobbesius*, dum atheos, qui Deum rectorem omnium rerum esse, & praecpta hominibus dedisse, penasque in transgressores statuisse non agnoscunt, pro hostibus non vero subditis Dei habet. Evinci autem facile potest vel ex ipsius hypothesebus, nec hos imperio divino subduci posse. Subjicit enim eos potentiae

tentiæ divinæ irresistibili, quæ cum, juxta ipsum, sit immediatum principium juris Deo competentis, is, qui potentiæ subest, juri etiam, ob immediatum horum nexum, subit oportet. Sint autem athei hostes Dei, vel rebelles potius, sunt tamen & manent nihilominus subditi ejusdem, ipsius juri & imperio obnoxii; tentent vincula rumpere & rejicere funes, quibus Deo obligantur, conatus tamen manet irritus, nec voto unquam potentur. *In medio enim etiam inimicorum suorum Deus dominatur.* Pl. CX: v. 2. Largiendum quidem est, respectu habito summi & potentissimi imperantis, qui solus, & totius vastissimi hujus imperii, & cujuslibet partis in specie, benignissimam gerit curam, magis paternam heic exhiberi familiam, quam civilem alicuius statum. Interim neque incommodè monarchia dici potest magnum hoc imperium Divinum, aut, si mavis, *θεοκρατία*, quo nomine rempublicam Judaicam *Josephus* compellavit. Solet hoc divinum imperium recentioribus dici civitas Dei, quam non angusto ille sensu accipiunt, quo adhibuit in commentariis de civitate Dei *Augustinus*, qui solam ecclesiam hoc nomine intellexit, sed angusto & latissimo, ita ut per hanc intelligant societatem entium rationalium tam infiniti quam finitorum, cujus finis gloria Dei infiniti, & finitorum entium felicitas. Monarchiæ vero nomine vastissimum hoc & ad omnia se extendens Dei imperium compellat idem *Augustinus*. *Fausto* enim, qui impudenter Christianis obje-

objecerat, quod a gentilibus varia Theologiæ suæ capita delumfissent, & ipsam quoque de unitate Dei doctrinam, hunc in modum responderet: *diseat Faustus, Monarchiæ opinionem nos ex gentibus non habere, sed gentes non eoque ad falsos Deos esse delapsas, ut opinionem amitterent unius veri Dei, ex quo est omnis qualiscunque natura.* Libr. XX. contra *Faust.* c. 19. Facile autem apparet, civitatis ideam personas tantum in societate hac magna directe respicere; hinc nobis, quibus etiam de territorio hujus civitatis & rebus constitutum est agere, conventior & adæquatior hæc monarchiæ appellatio fuit visa.

§. III.

EXistere Deum hujus monarchiæ rectorem unicum, omnes perfectiones compossibiles absolute possidentem, adeo alte mentibus humanis est impressum, ut ex ipso interiore mentis dictamine & conscientiæ stimulis cuilibet dispalescat. Idem ex mundi consideratione extra omne ponitur dubium. In conceptu autem Dei formando ratio hunc fere in modum procedit: Dantur in mundo non nisi mutabilia & contingencia, idque sive successiva & se invicem excipientia consideraverimus, quorum unum accedit & oritur, altero evanescente & intereunte, sive etiam simultanea. Nam licet hæc, qua tempus, durent & reliquis coexistant, in se tamen variis mutationibus & successionibus sunt obnoxia.

Cum

Cum itaque mundus mutabiliter & contingenter in existendo se habeat, ipse existentiae suae in semet rationem sufficientem neutiquam complectitur, sed quarendum erit extra illum ens quoddam ab ipso diversum, in quo illam invenire liceat. Hoc autem debet esse ejusmodi, ut non possit non existerre, h. e. debet esse absolute necessarium, in se & essentia sua sui ipsius rationem sufficientem habens, & in existendo non indigens vi alterius entis extra se, sed vi propria & abundantia suae ipsiusmet essentiae existens. Hinc porro fluit, hoc ens a se esse immutabile, vel nulli mutationi obnoxium. Quatenus quippe est absolute necessarium, aliter esse non potest, quam est. Inde etiam consequitur, aeternitatem esse Deo tribuendam, ut nec initium, nec finem existendi habeat. Infinitudo quoque Deo competit. Nam si finitus esset, limitibus circumscribi poterit, & consequenter successive alium atque alium statum haberet, h. e. esset mutabilis, quod non fieri posse ex antecedentibus patet. Ex principiis ontologicis porro elucescit, ens infinitum esse absolute perfectum, omnes omnino realitates possidens actu, & ita quidem, ut nullus ibi adsit gradus, quippe qui limites involvit, qui enti infinito minime conveniunt. Deus itaque, praeter alias realitates, sequentes excellentissime possidebit: simplicitatem, omnem, quocunque nomine veniat, compositionem excludentem; intellectum perfectissimum, i. e. talem, qui omnia, quae sunt, quaeque esse possunt, distin-

distinctissime unicoque actu sibi repraesentat; voluntatem etiam perfectissimam, qua res ab intellectu cognitae, pro mensura bonitatis ac malitiae, liberrime appetit vel averfatur; sapientiam, vel scientiam optimis finibus media convenientissima subordinandi; potentiam, omnia possibilis ad actum perducere valentem; justitiam, suum cuique tribuentem; bonitatem, vel studium conferendi aliis entibus perfectiones & felicitatem; sanctitatem, immunitatem ab omni malo. Ipse denique beatitudinem possidet, & ex intuitiva suarum perfectionum cognitione, oblectationem summam. O itaque felicem monarchiam, monarcha vere incomparabili gaudentem, qui nullum aequalem agnoscit, nulla realitate possibili caret, nullis fraudibus obnoxius est, & nullius imperfectionis capax vel in decernendo vel agendo!

§. IV.

Territorium civitatis Divinae coelos & terram, spatia omnia & immensam rerum universitatem complectitur (*). Cujus licet nobis hominibus angustae omnino sint ideae, vel ex iis tamen

(*) Eleganter haec, ut solet, exprimit Helvetiae suae decus. *Faro von Haller, in Versuch Schweizerischer Gedichte / p. m. 256.*

Der raum/und was er fast/ was heut und gestern hat/
Mensch/ Engel/ Körper/ Geist/ ist alles eine Stadt /

men, quæ de corporeo hoc universo nobis innotuerunt, quæq; inde verosimillima conjectura eruuntur, vastissimum illud esse comparet. Ad sunt in nostro systemate sol cum sex planetis palmariis & decem secundariis. Stellæ fixæ, quas totidem soles esse recentiores ostenderunt, quarumq; adeo quamlibet suo systemati planetario præfixam esse creditur, nudo oculo visibiles, sunt circiter 2000. Si vero in subsidium adhibeantur telescopia, adeo confertim variis cœli locis comparent, ut ad calculum redigi nequeant. In quatuor gradibus quadratis Orionis quingentas stellas Galilæus numeravit. Si igitur jam, ut imaginationi nostræ succurratur, singuli gradus cœlorum concipiuntur stellis fixis æque repleti, ac illi in Orione, sique numerus planetarum nostri solis assumatur pro medio, & cuilibet earum totidem tribuantur, stupendus enascitur corporum totalium in universo numerus, qui tamen vero multo minor esse potest. Si porro cogitetur spatii, cui hæc vastissima corpora velut lucida puncta innatant, vastitas, novum prodibit magnitudinis territorii divini testimonium. A magnitudine systematis planetarii nostri erit tum ad reliqua ducenda argumentatio. Media terræ nostræ a sole distantia secundum Cassinum 22000. semidiametrorum terræ æstimatur. Est vero

Saturn-

Du bist ein bürger auch / sieh selber wie geringe /
 Und gleichwohl machst du dich zum Mittelpunct der
 Dinge /
 Da deine welt doch kaum ein haus der kleinsten ist.

Saturni a sole distantia ad distantiam terræ a sole ut habent se 19 ad 2. Ita diametrum systematis nostri obtinere possumus. Si vero concipiuntur systemata planetaria reliquarum stellarum fixarum æque magna, erui poterit calculo globi universa hæc systemata continentis stupenda quantitas. Dum porro ab altera parte cogitamus materiæ subtilitatem, plurimis observationibus microscopicis evictam, dum in quolibet atomo mundus quasi integer & series innumerarum partium mutabilium adest, vastissima enascitur idea, in animis nostris, Conditoris horum omnium, potentia illius, hæc omnia educentis & sustentantis, sapientia, hæc ordinantis. Ipse globus noster terraqueus, utcumque pusillus evadat globis ceteris comparatus & cœlorum vastitati, cum non sit nisi unius ex illis appendix, & tantilla ejus æstimatio ejusque incolarum fiat, ut vix pro puncto physico haberi queat, ipsa tamen hæc tellus, dum stupendam multitudinem objectorum in omni naturæ regno obviorem cogitamus, omnem nostram concipiendi vim longissime superat. Illud vero circa territorium Divinum deniq; est observandum, quod harmoniam habeat cum civium natura, & regionum in illo indoles exacte respondeat habitatorum moribus, Deo per æternam præscientiam rerum omnium vicissitudines præcipiente, & hæc ita contemperante. E. g. ita, prolapsis in peccandi habitum miseris mortalibus, tantum fecunditati telluris detrahebatur, quantum ad exercendos laboribus homines requiritur.

B 2

S. V.

§. V.

Quantus sit civium, vel entium facultatibus intelligendi & libere volendi gaudentium, ita ut divini imperantis voluntatem cognoscere & officia civilia præstare queant, in imperio hoc magno divino numerus, vel ex sola hominum multitudine colligi aliquatenus poterit. Mortalium una in terra nostra viventium quingentas millones constituerunt *Struyckius* & *Vossius*, accuratiori vero calculo *Ricciolus* & *Salmuthius*, duplum ejus, mille nimirum millones, exæerunt, quorum nova emergens generatio veterem loco trudere singulis triginta tribus annis creditur. Unde colligi poterit, quantus jam fuerit hominum glebam hanc terream inde ab ejus creatione incolentium numerus, quantaque civitatis hujus magnæ amplitudo, omnes, quotquot unquam fuerunt, humanas respublicas, velut mare guttas, absorbens. Qui enim hinc ad plures abeunt, non prorsus sunt sublati, aut cives hujus imperii esse cessant, nec territorii divini pomæriis egrediuntur, sed ex una ejus parte in aliam transmigrant. Angelos autem, de quorum existentia non nisi conjecturas possidet ratio, dari innumeros, divina testatur pagina, adeoque tantam eorum multitudinem, quæ humanum superat captum, quæque immensis cælorum spatiis, quæ tenent, respondet.

§. VI.

Cum inconueniens & impium foret dicere, Deum, qui

qui tantis gaudet perfectionibus, aliquid absque fine fecisse, sequitur omnino, eum finem aliquem mundi productione intendisse. Verat autem summa Dei independentia, quin scopum hunc divinum extra eum, aut in rebus creatis, quippe quæ ut media finis obtinendi sunt concipiendæ, quærere liceat; hinc in creando hæc majestatis rationem habuit, idque intendit, ut gloria ejus manifestaretur, ut infinita ejus attributa etiam finitæ patefcerent, utque fulgidissimi æternæ gloriæ radii etiam extra sinum Deitatis exsunderent. Est hæc perfectionum divinarum manifestatio ultimus creationis finis, ob quem omnes sunt reliqui, & quo fines rei cujuslibet particulares tendere debent. Quod ostendunt etiam illustria illa infinitæ sapientiæ, potentiæ ac bonitatis in rebus creatis obvia documenta. Cave tamen opineris, gloriæ hac divinæ manifestatione perfectiones quasdam novas Deo accedere, vel eas, quæ adsunt, augeri; in se enim est perfectissimus. Licet autem gloria sua sit Deo finis primarius & ultimus, non tamen est solitarius; placuit enim ipsi, utilitatem quoque hominis, animalis omnium præstantissimi, respicere, & hunc finem vi bonitatis suæ tanquam secundarium observare. Deus itaque illius utilitatem promovere vult, qui gloriam ei exhibendo, fini primario obsecundavit, h. e. esse suum Deo acceptum refert, & actiones ad ejus nutum componit. Fidelis subditus aut servus ab imperante vel domino humano etiam obedientiæ suæ præmia

nia reportat, quanto itaque magis sincerus Numini cultor a domino infinite bono ea expectabit? Ita apparet, quinam sint fines sibi invicem subordinati societatis illius magnæ, quæ, ad analogiam humanarum & civilium, inter Deum & rationales creaturas concipitur, gloria nimirum Dei, & membri cujusque felicitas. Prior ille, nimirum summi Numinis gloria, est lex in civitate hac suprema, huic vero proxima rationalium felicitas. Ut enim absque legibus nulla consistere potest societas, ita & hæc iisdem gaudebit.

§. VII.

Sunt equidem leges quoque, ceu dici solent, vel regulæ naturales, secundum quas mundum materialem gubernat Numen, quas tamen evolvere præstituta nobis brevitatis non sinit. De differentia, quæ spiritus & corporeas substantias hoc in negotio intercedit, hunc in modum loquitur *Leibnitius*: *Dieu gouverne les esprits, comme un prince gouverne ses sujets, & meme comme un pere a soin de ses enfans, au lieu qu'il dispose des autres substances, comme un ingenieur manie ses machines.* Vid. *systeme nouv. de la nature des substances &c.* Leges vero entibus cogitantibus, in se actionum suarum habentibus principium, præscriptas breviter considerabimus. Sui ipsius finem, qui imperantis Divini est voluntas, rite perpendens homo, mox animadvertit, natura

curam suam esse imperantis voluntatem cognoscendi principium, & ipsius cognitionis modum attentam ejusdem considerationem. Dum itaque facultates intelligendi & volendi, quibus præditus est, perpendit, dum intelligit, dari ens excellentissimum cui suam originem debet, cuique, ceu perfectissimo domino & imperanti suo, omni cultui & venerationi obligatus est; hinc simul videt, illum esse naturæ suæ ultimum finem, ut perfectiones creatoris ex natura elucens rite cognoscat, eumque debito honoris cultu prosequatur. Sed hunc finem laud quamquam rite promoveri posse porro animadvertit, nisi bona & corporis & animi, ordine, quem præstituit sapientissimus creator, debita cura conserventur, quæ animam corpusque perficiunt sollicitè quærantur, quæ verò statum ejus imperfectiorem reddunt, avertantur. Eandem verò curam in concivium suorum statum emendandum se conferre debere denique perspicit, quippe hi cum ipso ejusdem sunt indolis & naturæ, similibus verò similis est ratio. Tenetur igitur non sui ipsius modo, sed etiam aliorum & totius civitatis omnimodam quærere felicitatem. Adest heic triplex fons legum generaliorum, ex quo plurimæ profluunt specialiores, de quibus consulantur juris prudentiæ naturalis scriptores, & de jure civitatis hujus divinæ prolixè agens in libro, *de regimine Dei universali*, *Can-*

in civitate divina alias docet revelatio, cujus possibilitatem ratio concipit, cum nihil impediatur, quin dentur veritates illius solo lumine non innotescentes, sed supra sphaeram perceptionis humanae longissime collocatae, quas tamen, ceu a supremo legislatore proficiscentes, venerabundo affectu mortales suscipere tenentur.

§. VIII.

Jura majestatica immanentia principalia gradu eminentissimo esse hujus monarchiae imperanti tribuenda, & in iis jus hoc constituendi leges, indique fluentem potestatem judicariam, facile vel ex eo apparet, quod ab ipsius nutu omnia pendeant. Et possidet quidem ens supremum pro libertate & illimitata voluntate leges faciendi facultatem, nunquam tamen iusti limites transgreditur, cum ob bonitatem & attributorum perfectionem tam in legibus condendis, quam omnibus aliis consiliis & operibus, harum perfectionum suarum sequatur regulas; quae sunt loco legum fundamentali in humanis civitatibus. Hinc entibus ratione praeditis & in sui gloriam ipsorumque felicitatem productis tales in actionum normam sancit leges, quae sapientiae & bonitati ejus sunt congruae, & fini intento convenientissimae. Rationi entium intelligentium certam & commodam praestituit normam, cujus observatione ad voluntatis ejus cognitionem

tionem pertingere possunt. Illis etiam spiritibus, quos corporibus organicis vestire voluit, ut artificiosissimam hanc mundi machinam singulari quadam ratione scrutarentur, tales dedit conditiones mechanicas, ut ope sensuum externorum res extra se potestas rite cognoscere, earumque fines indagare queant, sibi que mutuo tam dictis quam factis in communem felicitatem opitulari. His mediis debito utens modo ens cogitans liquido animadvertit, omnia amicissimo nexu ad Numinis gloriam & cogitantium felicitatem conspirare, adeoque Deum in gubernamine civitatis suae perfectionum suarum regulas sequi, & vi bonitatis omnium civium intendere felicitatem, ut indies ad majorem majoremque perfectionem ascendendo, tandem attributa imperantis maximi, gradu omnium possibilium perfectissimo, intueantur & referant. Suprema potestas judicaria simul in sapientissima hac gubernatione, velut alterum jus majestaticum, se exferit, dum praemia & poenae iuste distribuuntur, & obedientes cives, qui fini civitatis & sanctissimae imperantis voluntati conformiter se gerunt, insignibus maectantur praerogativis; qui vero immorigeri sunt, iis privantur, debitisque afficiuntur poenis. Jura vero illa principis humani majestatica, quae transeuntia dici solent, imperfectionem, si enti perfectissimo tribuerentur, importarent. Est in his jus belli & pacis, quod aequales & imperium cetera ratione circumscriptum requirit, adeoque imperanti universali & omni-

mnipotenti ut congruum concipi non potest. In ipso etiam statu naturali, ante omne pactum & factum humanum, ubi supponenda est societas humana universalis, requirit scopus conservandæ societatis divinæ, ne quisquam alterum lædat; adeo ut hic sit pacis status, & a vero multum aberrant illi, qui statum naturalem bellum omnium contra omnes esse volunt.

§. IX.

EX iis, quæ jam de monarchiæ hujus rectore, fine & gubernamine dicta sunt, patescit, quales hujus civitatis cives esse debeant. Omnes eorum actiones gloriæ divinæ, fini omnium ultimo, congruæ esse debent, h. e. cives ipsos oportet esse sanctos, justos &c. Tales in primo rerum principio Deum creaturas omnes produxisse rationales, viribusque instructas, finem creatoris tam rite cognoscendi, quam perfectè promovendi, non revelatio modò distinctè docet, sed etiam ratio assequitur; Dei enim sapientia valde indignum judicat, finem intendere, illi verò media convenientia non subordinare. Jam verò aliter se res habet. Flebilis enim est veritas, communi hominum sensu & consensu comprobata, neminem nostrum esse, qui non violaverit naturæ leges, easque multis modis transgrediatur, adeoque omnes homines esse peccatores. Nec vires non peccandi, quæ supponerent exactam cognitionem moralitatis

litatis cujuscunque actionis, in nobis amplius reperimus. Multæ enim occurrunt actiones, de quibus nihil certi, num bonæ sint an malæ, statuere possumus. Præter hanc ignorantiam & cæcitatem intellectus noster ingenti præcipitantia laborat, ita ut facta sæpe decernamus, antequam eorum moralitatem scrutinio subjecimus. Imo, quamvis sæpe non ignoremus, hæc facta nostra mala esse, sensibus tamen, voluptati & tædio sensuali affectibusque nostris adeo subiecti sumus, ut his impulsu in prohibita ruamus; Neutiquam verò, ceu jam tetigitur, concreata est hæc leges divinas servandi impotentia. Deus enim ab initio viribus sufficientibus entia rationalia instruxit, gloriam Dei ex operibus cognoscendi, eamque actionibus suis promovendi, adeoque leges naturæ servandi; & motiva insuper homini suppeditavit gravissima, ad observandum leges quascunque sibi latas, hinc nec moraliter peccata Deus permisit. Nulla itaque ratione causa mali Deo imputari potest, sed homini ipsi, libertate sibi concessa abutenti, ex quo abusu malum, quo homines inquinantur, in actiones eorum liberis irrepsit. Deus vero nulla efficacia ad illud quidquam confert, cum malum morale obstet fini a Deo intento, rationemque optimi inturbet, adeoque sanctissimæ ejus voluntati repugnet, qua omnium rerum perfectiones intendit. Hinc nec effective quidquam ad malum confert, aut conservando; non enim sustentat in creaturis nisi perfectiones quales, vel realia; sive concurrente ad formale actionis,

nisi tantum ad materiale, vel agendi vim omnibus actionibus substantem; sive quacunque alia ratione. Permittit quidem Deus, sanctissimas ob rationes, malum fieri, sed hujus permissionis non est illa efficacia, ut, ea supposita, actio contestim sequatur, multo minus illa principii activi vicem subire potest, ita ut actionem vel efficiat vel promoveat. Sed ex adverso Deus impedit peccatum ordinaria & mediata ratione, non volendo, legibus prohibendo, poenas indicendo & infligendo, cor pulsando & affectus ad bonum incitando. Ideo vero, quod per omnipotentiam non ponat malo obstacula, causa peccati moralis, nisi impiissime, dici non potest; non enim obligatur ad impedienda mala absoluta hac sua potentia, qua vel peccatorem annihilaret, vel libertatem agendi ipsi eriperet.

§. X.

Mala in mundo hoc obvia, quæ dici solent, physica in moralibus illis, de quibus hætenus egimus, rationem suam sufficientem habent, adeoque, perinde ac illa, propriae hominum culpæ sunt tribuenda. Dum justissimæ & sanctissimæ legi divinæ contraria egerunt homines, felicitate se reddiderunt indignos, reos autem, tanquam rebelles, variis adeoque etiam physicis malis, quæ supremus naturæ Monarcha, legislator & vindex, in immorteros non potest non immittere. Est enim hoc con-

veniens

veniens perfectionibus ipsius, ut per poenas ob malum actionis immittas auctoritatem suam vindicet, & ostendat, se non esse indifferentem ad observationem vel violationem legis suæ, sed mala quæcunque eum nunquam velle aut posse probare. Unde etiam suprema sapientia talem constituit naturam humanam, ut ex variis actionibus malis, e. g. ebriositate & immoderatiore libidine, insequantur naturali nexu mala physica. Neque hæc bonitati divinæ contrariantur, cujus exercitium nunquam cum detrimento sapientiæ & justitiæ concipi potest; cum autem his attributis divinis conveniens sit, ut mala moralia patrans malis physicis affligantur, neque bonitati ejus hæc repugnant, sed cum eadem optime conciliari possunt. Interveniunt itaque non gloriæ modo divinæ promovendæ; sed etiam ad commodum generis humani diriguntur, tollendo impedimenta, ut bona possint habere locum. Respiciunt enim hæc mala puniti emendationem, eandemque promovere possunt, dum labem mali moralis & præteritæ vitæ spatium ei in memoriam revocant, & ad tardum ejusdem gignendum apta sunt. Pone vero, abesse hæc motiva externa, quæ a malis physicis derivantur; certe pro ea, qua laborant homines, maxima corruptione naturæ, segnius omnino a peccatis recederent; jam vero mala hæc, quæ nocent, simul manifeste docent, impietatem Deo displicere, nec impunitam dimitti. Pone, ignavum non premi paupertatis incommodis, libidinosum aut luxu-

luxuriosum non vereri mala varia pravam ipsius vitam insequentia, tum sane vitiorum agmina ubique absque terrore grassarentur, & ipsam societatem humanam non vexarent solum, sed etiam lacerarent. Sana enim ratio, quamvis sceditatem mali moralis aliquatenus videat, etiam si mala physica non existerent, tanto tamen minus sufficeret compescendæ hominum malitiæ, quanto per experientiam quotidianam certius constat, etiamnum a multis negligi illius dictamina, licet adsint a moralibus propullulantia mala physica. Sed etiam ibi, ubi puni emendationem producere non valent mala physica, bonitatis divinæ perhibent testimonium, cum aliorum hominum utilitati consulere queant, & boni inde in probitatis studio confirmantur, cum pœnas peccata sequi videant. Crucem quidem multis circa hanc divinæ gubernationis partem fixit, quod improbi soli non sint per hanc vitam infelices, sed sæpe maxima floreat felicitate; probi verò ex adverso miseris multis premantur. Sed est malorum physicorum varia differentia. Sunt aliqua universalia, quibus probi pariter ac improbi, diverso tamen respectu, subjacent, a quibus semel constitutis probos illis non dignos, si qui tales adsunt, perpetuis liberare miraculis sapientiæ divinæ, rarò naturæ leges suspendenti, non congruit. Eadem res est cum calamitatibus illis, quæ contingenter respectu hominis, licet sui rationem in effectibus quibusdam naturalibus habeant, eveniunt, quod nimirum & his probi haud raro pre-

premantur, non adeo ut pœnis, licet nemo illum probitatis gradum attingat, ut se omnibus malis indignum queat pronuntiare, sed quia nexui causarum naturalium hæc ita implicantur, ut abesse non possint. Agnoverunt ipsi gentiles, malum physicum viam sternere ad majus bonum, cum ob totius harmoniam partium defectus sit necessarius. Hinc *Jamblichus* ea, quæ sunt toti necessaria propter continentium & contentorum perfectionem, partibus interim esse, propter partialem inconvenientiam, damnosa pronuntiat. Et *Maximus Tyrius* ea, quæ nos mala vocamus & jacturam, & quibus angimur, hæc vocari a supremo Artifice totius salutem, contendit. Interim hæc mala bonorum respectu non carent bonitate, nec justam subministrant causam, querendi, iniqua sibi a Deo immitti. Ad majus enim peccatorum odium & veri boni desiderium, ad danda etiam in afflictionibus patientiæ & probitatis documenta, eos quasi manuducunt. Certè si rite considerata fuerint mala physica, quæ ab actionibus hominum moralibus non pendent, & genuine investigatum, quid pro vero malo haberi debeat, opinione longe pauciora mala physica in hac civitate divina erunt, cum multa errore quodam animi pro talibus habeantur. Alia denique mala physica, quæ nimirum a moralibus per se sequuntur, non ferunt nisi illos, qui hæc ex malitia vel stultitia patrantur. Improborum vero in presenti vita felicitatem, quodque impuniti sæpe dimitti videantur, quod concernit, observandum est, illorum statum non

non esse ita felicem ac vulgo judicatur, divinam quoque providentiam tardo plerumque gradu hac in vita incedere, & justitiæ ejus rigori exercendo in futura genuinum esse locum. Boni autem civis est, tranquillo animo imperium sapientissimi principis intueri, & in perfectissima ejus voluntate acquiescere.

§. XI.

EX illis, quæ breviter attulimus, facile colligi potest, quo pacto differat Monarchia hæc Numinis suprema a qualibet civitate humana. Ex consensu partium mutuo civitates vulgares enascuntur; sed divinæ idea ex ipsa creatione, & obligatione creaturarum, voluntatem suam ad creatoris componendi finem, derivatur. Modus imperii constituendi in civitatibus inferioribus est ultroneus, & imperanti auctoritas ac potentia consensu arbitrioque civium defertur. Sed Deus constitutus est imperans proprio sapientissimo ac liberrimo voluntatis decreto, quo exstitura in tempore voluit entia, in quæ imperium suum justissimum exerceret. Cum itaque extra se rationem Majestatis suæ nullam agnoscat, nec ullis imperium ejus est obnoxium mutationibus, sed semper idem, semper immutabile & æternum. Cumque Deus sibi ipsi sit sufficientissimus, non eget civium bonis operisque, ut principes humani, sed ipse omnibus omnia largitur; & ut illi sustentantur a suis, ita supremus monarcha omnes suos sustentat, sola beneficii gloria

gloria sibi reservata. Civitates humanae bellis sæpe vexantur, & per cædes & cruorem subjiciuntur. Sed Deus in monarchia sua longe maxima cives non tubis & rapinis, sed immensis beneficiis, concessa vita pace & bonis omnibus, sibi reddidit obnoxios. Imperantes humani aliquando felicitatem civibus suis, utcumque volentes, conciliare nequeunt. Sed supremus Monarcha perennitatem totius civitatis & singulorum civium felicitatem sua complectitur potentia, adeo ut tanta sit societatis hujus perfectio, imperantis Majestas tanta, ut civium nemo pro verè infelici haberi queat, nisi ipse hoc voluerit, & decreta imperantis aspernare in animum sibi induxerit. Leges humanæ sunt, ut homines ipsi, imperfectæ & mutabiles, lex vero divina constans & perfecta, nihil nisi meram sanctitatem, justitiam & bonitatem sapiens, Monarchæ gloriam & civitatis omnimodam felicitatem intendens. Leges civiles arbitrariis poenis muniuntur, sed divinæ sæpe naturalibus, quæ amorem nostri manifeste loquuntur, cum interdican nobis ejusmodi rebus, quæ admittæ naturali causarum nexu nos infelices redderent. Qui in civitate humana peccavit, nondum, antequam manifestum sit ejus delictum, & factum punientis principis accedit, infelix est; sed sub divino regimine, peccante creatura, suo ipsius factio misera & infelix redditur. In terrenis imperiis fieri potest, ut præmia & existimatio intensiva immerentibus & ineptis dispensentur, sed in divina existimatio intensiva omni virtuti exactè respondet. Magna & ardua factaque splendida querit & laudat ratio status humana, sed divina per humilia ad grandia ire jubet, & de propria sapientia viribusque desperare, quo in capite monarchiæ omnis fiducia collocetur. Permittit quidem infinita divina sapientia rebellium turbam in medio suo regno grassari, sed simul illos ita cohibet, ut neminem civium possint lædere, nisi ipse jussa imperantis & paternam tutelam parvi faciendo suapte culpa ad perniciem properaverit. Mala physica vidimus non impedire, quin fini suo perfecta sit divi-

divina civitas; & circa mala moralia cavet sapientissimus imperans, ne publica res capiat inde detrimentum.

§. XII.

Monarchiam Divinam unicam esse, eamque longe universalissimam, cui omnia subjiciuntur, in superioribus ostensum est. Humanæ vero civitates varia ratione sunt limitatæ. Subjacent imprimis maximæ huic divinæ subalternanti civitati tanquam subalternatæ, ut collegia urbi, quam inhabitant, sunt obnoxia, & provinciæ regno, cui subjectæ sunt, obsequii vinculo obstringuntur. Nefas itaque illis est atque perduellionis crimen pro arbitrio agere, nulla civitatis divinæ habita ratione. Quam etiam a supremo Monarcha dependentiam, quodque ab illo clientelari jure imperia sua habeant, imperantes Christiani, dum se Dei gratia tales constitutos esse in titulis prostentur suis, agnoscunt. Ad omnia vidimus extendi divinum imperium; sed nemo unquam regum integro imperavit globo hoc terraqueo, qui tamen totus pulvisculum plane est, si cum immensis cœli spatiis & imperii divini vastitate conferatur. Orbis tamen hic noster pusillus in multa divisus est imperia, quorum singula angustis ejus angulis circumscribuntur, constituyente hæc ita ob rationes gravissimas sapientia divina. Fuere quidem imperantes, quorum ambitio non plura modo regna, sed etiam orbis plures sibi exoptavit, quique de monarchia quadam universali vel integri orbis vel Europæ condenda, vasta agitarunt consilia. Exempli loco esse possunt Hispani, qui quam primum in India ad locum aliquem venerant, hoc fastuosum proposuerunt edictum: *Cœci & Indiani hujus loci; vobis omnibus notum facimus, unum esse Deum, unum Papam & unum regem Castella, qui harum rerum est Dominus. Statim accedite, & auctoramentum lege clientela inite.* Sed intra vota res substitit, nec nisi in Platonis republica, effectu erit potitura. Universale quoque ejusmodi imperium ratione modi acquirendi foret iniquum. Nemo enim nobis persuadebit, posse legitimis viis, ut successionis aut electionis jure, adeo vastum

vastum imperium emergere, sed bello & quidem iniquo, id fieri oporteret. Incommoda etiam plurima inde sequerentur, tam respectu principis sc̄tæ illius monarchiæ, quam respectu multitudinis civium, lingvis animis moribusque diversorum. Nemo tam amplo imperio gubernando par esset futurus; nam, ut ait *Seneca: Immodica nunquam regi possunt; nec durat, quicquid regi non potest.* Sed ex adverso modicis rebus longius ævum est; & de republica dici potest, quod de fortuna dicitur: velut tunicam, concionam magis quam longam esse probandam. Nec amplitudine sua diu gaudere posset universale ejusmodi imperium. Hostes enim, quos foris non haberet, domi inveniret, & factionibus atque seditionibus, quas imperantis vis non valeret cœercere, vexaretur & labefactaretur. Jactarunt quidem varia commoda imprimis Hispanicæ monarchiæ architecti, tempore Caroli V. & philippi II, quæ in universali monarchia majora essent futura, quam jam sunt inter tot principes regnis divisis. Quorum palmaria essent: una religio, pax inmotata vel leviter laecessita, securitas commerciorum, ponderumque mensurarum & nummorum ad æqualitatem reductio. Sed hæc in speciem tantum dissertantur, & venditata illa commoda sunt inania. Religionem enim quod concernit, quamvis sit velum, quod plerumque a dominandi cupidis solet obtendi, non tamen est illa vi & armis propaganda, & unam per orbem terrarum religionem statuere & sperare ebulliam sapit. Nec pacem inmotam sub unius imperio obtineri posse jam vidimus, cum ab intestinis turbis nequam tuta sit ejusmodi civitas, quod etiam antiqua & nova de magnis imperiis historia abundè docere potest. Commerciorum securitas hodie, licet imperiis multis modis divisis, satis floret; ponderum etiam, mensurarum & nummorum æqualitas absque novæ monarchiæ structura haberi posset, & illa, quæ jam in illis obtinet, diversitas facile ad calculos, ita ut commercii non noceat, redigi potest.

Divino Monarchæ Optimo, maximo, omnium statore, tutore & sospitatore, sit æterna gloria, quæ omnium rerum est

FINIS.

Fagnetim öfwer sin K. Broders i lifwet framkomna
Academiska arbete.

Etwig allmagt liden
At swager tinnlig magt
The gräntfor öfwerstrider,
Som han them förelagt;
Jost ärelshnan mot
Des helga wilsa strider
Förstods dock alt thes hot.

In GUD will föreskrifwa
Thet wäg hwar en skal gå,
Och statadt mål them gifwa,
Som skola förstora så:
Men öfwerwäldet han
Besalt hos sig förblifwa,
Som altings öfwerman.

Så bord ei menn'fior skä
At blote förmädenhet
Sig ut hans storsel troka
Och röta Gudsbihet,
Tä the af sonda-lust
Eichträdigt wilsa spöke
Som dock ä' afka just.

Min Bror, som härom skrifwit
Sidt sig then ldn förrient,
Förjoren rundelig gifwit
At them, som sit anwent
Wid kellig wert och dag
Och derwid stadigt blifwit
Utti thes wern och skygd.

DANIEL AND. BACKMAN.

Til sin K. Broder.

At hwad i werldens wida romd för wära sinnen löser
Ett wittne om GUDs Majestät, des magt och wisshet hylser,
Och wisar, at han är allen den mechtigste bland alla,
Dendlig ophögds öfwer alt, hwad wi här stort plä kalla.

Det säger wäl och sundt förnuft, frögjördt ifrån inbiktning,
Som renfadt är af mörkt begrep, samt äger ren urfälling.
Men kommer Guda-Läran til, långt mera wi då finna,
Och sädre pres af magt och nåd. Dit kan förnuft ei hinna.

O Gud! ditt Majestät är stort, all werldslig Theoner lifna
Och falla gierna dig til fot; ty alla krafter wijna,
När dig med allramiska wint din wrede wisa tädtes.
Du bärer alt, hwad starkt är ned, din magt wendligt sträcket.

Din wisshet och din godhet ä' ei mindre andrans wärda;
Ty aldrig kunna detta dnyf ngrunda alla lärda,
Ja kelswa helge Englar all' förräda här sin swaga.
Wäl den, hwars tro och lydna kan den högste Gud behaga!

En nyttig sal wist denne är, som du, min Bror, omstrifwit,
Och af ditt sulle til ett prof för werlden nu upgifwit.
Jag töl's mig redan kunna se den kranst af lager binnas,
Som för din swett och möda skall omkring dit hufvud linnas.

ADOLPH A. BACKMAN.

D. D
SPECIMEN ACADEMICUM,
DE

NECESSITATE REVELATIONIS,

QUOD,

*Cum consensu Amplif. Facult. Philos. Reg. Acad.
Aloënsis,*

PRÆSIDE

DOCT. CAROLO FRID.
MENNANDER,

Haëtenus Scient. Natur. jam S. Theol. PROFESS:
Reg. & Ord. Reg. Acad. Scient. Svec. Socio,

Publico examini subicit

GEORGIUS FORSMAN, *Carol. Fil.*

O. B.

Sacellanus in Lohtea & Ylicannus.

Die XII. Maji, Anni MDCCLIII.

In Auditorio majori,
horis ante meridiem solitis.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB, MERCKELL.